

Recensie concert Amicitia, De Schutse Uithoorn, vrijdag 22 november 2019

Over Amicitia kan Brahms tevreden zijn

Kennismaken met meesterwerken uit de klassieke muziekliteratuur kan op verschillende manieren. Door te luisteren naar een zoveelste superopname op een moderne geluidsdrager. Door concert- of operabezoek met gerenommeerde professionals op het podium of het toneel. Maar de beste manier om een meesterlijke compositie echt te leren kennen, is het werk zelf uit te voeren. Door het al spelend of zingend te beleven. Door al die prachtige noten, oorstrelende melodieën en knap getoonzette harmonieën zelf in klank om te zetten en in het eigen lijf te voelen. En door de luisteraars deelgenoot te maken van de passie en de energie waarmee het werk in tientallen repetities is ingestudeerd. Dan raak je als muziekliefhebber de kern waar het bij het muziek maken en zingen om gaat.

Bewonderenswaardige prestatie

Dat is de bijna zeventig zingende muziekliefhebbers van Christelijke OratoriumVereniging Amicitia gelukt met een prachtige uitvoering van “Ein Deutsches Requiem”. Muzikaal stond Brahms’ vroege meesterwerk als een huis, vrijdagavond in De Schutse. De componist was pas vijfendertig jaar toen hij zijn populaire “Requiem” componeerde. Brahms werkte als componist en dirigent al jaren met goede amateurkoren. Hij wist hoe je een koor moet laten klinken en wat je van zangers kunt vragen. En hij had een grondige kennis van de werken en de componeerstijl van zijn grote voorgangers als Bach, Händel, Haydn, Mozart, Beethoven en Schubert. Wat Brahms van hen had geleerd en zijn ervaring met de koorzang waren de ingrediënten die “Ein Deutsches Requiem” tot een overal graag en vaak uitgevoerd meesterwerk maken. In geen enkele van de koorpartijen voor de sopranen, alten, tenoren en bassen staat een overbodige noot. In fraaie samenklanken en in alle sterktegraden van het zachtste pianissimo tot het krachtigste forte klinken die noten harmonisch gecombineerd of zich vocaal voortbewegend op een eigen zelfstandige weg. Geleerd van Bach en Händel.

Sfeervolle uitvoering

De sfeer van serene rust werd meteen al goed getroffen in het “Selig sind, die da Leid tragen” van het openingskoor. De componist wil blijkens zijn aanwijzingen in de partituur dat expressief moet worden gezongen, maar ook moet de klank “dolce” zijn, met zorgvuldig gedoseerde sterktegraden. Hoorbaar was dat dirigent Toon de Graaf daaraan met zijn koor veel aandacht heeft besteed. Opeens barst dan het snelle fugatische slot van deel 1 los, met onmiddellijke tempowisseling en met stemmen die zo over elkaar heen buitelen dat een foute inzet meteen de muzikale trein kan laten ontsporen. Dit is ook het risico dat een koor loopt na de baritonsolo in deel 3, als de afzonderlijke koorstemmen in de fugatische Bach- en Händelstijl weer hun zelfstandige eigen pad gaan bewandelen. Dan mag de dirigent geen seconde zijn concentratie en zijn zicht op het notenbeeld verliezen bij het bewaken en aangeven van de juiste inzetten op het juiste moment. Dat ook in deze muzikaal zo risicovolle passages alles goed lukte is een bewonderenswaardige prestatie van koor en dirigent in hun hechte onderlinge contact. Duidelijk was dat grondig is gerepeteerd.

Voortreffelijke solisten en pianisten

Fraaie solistische bijdragen leverden Titia van Heyst, sopraan en Berend Eijkhout, bariton. In de delen 3 en 5 zingen zij hun partijen niet alleen puur solistisch, maar ook zijn onderdelen

mooi ingebed in het stemmenweefsel van het koor. Met slechts een enkele gezamenlijke repetitie van koor en solisten was het gelukt om solo- en koorpartijen naadloos tot een werkelijke eenheid op elkaar te laten aansluiten. Wat daarbij ongetwijfeld hielp, was dat solisten en koor in elkaars onmiddellijke nabijheid stonden te zingen, zonder groot orkest ertussen.

Een in de oorspronkelijke partituur voor een uitvoering wel voorgeschreven orkest met zijn rijke instrumentale kleurenpalet was in De Schutse niet aanwezig. Dat is aan de ene kant jammer. Maar dat gemis werd ruimschoots gecompenseerd door het spel van twee uitstekende pianisten, Eric Jan Joosse, en Olga Malkina. Beschikbaar was de concertvleugel van de Stichting Culturele Activiteiten Uithoorn (SCAU). Bovendien was het gemis van een orkest muziekhistorisch toch verantwoord, omdat Brahms zelf de orkestversie had bewerkt tot een klavierpartij voor twee pianisten. Toen Brahms in Londen zijn “Requiem” wilde uitvoeren, was ook geen orkest betaalbaar en beschikbaar, zodat hij toen zelf deze praktische oplossing koos.

Optimale afstemming

Dat Eric Jan Joosse als vaste repetitor het hele repetitieproces van A tot Z heeft begeleid, zal er stellig toe hebben bijgedragen dat de afstemming tussen koor, solisten en de veeleisende pianopartij optimaal was. Daardoor kon Toon de Graaf zich volledig op zijn inspirerende leiding van het koor concentreren. Zonder, meestal slechts één, voor menige koordirigent door tijdsdruk nogal eens stressvolle, repetitie met een orkest. Dat is dan immers meteen de generale repetitie waarin binnen twee a drie uur alles uitvoeringsgereed meteen onder elkaar moet worden gezet.

Wat zeker ook bijdroeg tot het slagen van de uitvoering, was de goede akoestiek van de, aangenaam verlichte, Schutse. Daar zat het enthousiaste publiek in de stampvolle zaal trouwens op comfortabeler meubilair dan in de, voor de grote concerten van “Amicitia” gebruikelijke, Burchtkerk met zijn harde banken.

“Amicitia” kan terugzien op een prachtige uitvoering. Met de herhaling van deel 4, het idyllische “Wie lieblich sind deine Wohnungen”, meteen al na de pauze als een verrassend vervoegde toegift. Brahms zou zeker tevreden zijn over de zorgvuldig ingestudeerde en bewogen vertolking van zijn werk. En misschien dacht een latent zanglustige muziekliefhebber in de zaal wel: “Kom, laat ik ook zelf eens de stap naar een kennismakingsrepetitie maken”.

Bob Berkemeier

(23 november 2019)